

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 383/2010-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. septembra 2010 predbežne prerokoval sťažnosť A. B., T., a Ing. Ľ. B., T., zastúpených Advokátskou kanceláriou, s. r. o., P., vo veci namietaného porušenia základného práva vlastníť majetok a na súdnu ochranu podľa čl. 20 a čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaniach vedených Okresným súdom Zvolen pod sp. zn. 12 C 268/2004, Krajským súdom v Banskej Bystrici pod sp. zn. 16 Co 120/2009 a Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 2 Cdo 311/2009 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť A. B. a Ing. Ľ. B. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. júla 2010 doručená sťažnosť A. B., T., a Ing. Ľ. B., T. (ďalej len „sťažovateľka“, „sťažovateľ“, spolu len „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia základného práva vlastníť majetok a na súdnu ochranu podľa čl. 20 a čl. 36 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ústavy v konaniach vedených Okresným súdom Zvolen (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 12 C 268/2004, Krajským súdom

v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 16 Co 120/2009 a Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 2 Cdo 311/2009. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 14. júla 2010.

Z textu sťažnosti je zrejmé, že sťažovatelia v skutočnosti mali na mysli porušenie čl. 20 a čl. 46 ústavy, ako aj čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

Zo sťažnosti vyplýva, že rozsudkom okresného súdu č. k. 12 C 268/2004-127 z 30. januára 2006 bola zamietnutá žaloba sťažovateľov ako žalobcov proti žalovaným 1 a 2 o určenie, že kúpna zmluva uzavretá medzi sťažovateľkou a žalovaným 1 týkajúca sa kúpy nehnuteľností v kat. území S. je neplatná a že výlučnou vlastníčkou nehnuteľností je sťažovateľka s tým, že žalovaný 2 je povinný vydať sťažovateľovi bezdôvodné obohatenie vo výške 13 362 Sk s príslušenstvom. Podľa názoru okresného súdu kúpna zmluva sa uzavrela 30. decembra 1998 a na jej základe mal do osobného vlastníctva prejsť majetok zo socialistického (štátneho) vlastníctva. Preto podľa vtedy platného práva k prevodu vlastníctva postačovala písomná zmluva bez potreby jej registrácie štátnym notárstvom. Skutočnosť, že novelou Občianskeho zákonníka účinnou od 1. januára 1992 došlo k zmene, podľa ktorej sa požadoval zápis do evidencie nehnuteľností s následkom neplatnosti, a ďalšou novelou z roku 1995 bol predpísaný vklad vlastníctva v katastri nehnuteľností, nemá vplyv na platnosť zmluvy uzavretej v roku 1988. Nebolo ani preukázané, že by sa kúpna zmluva uzavrela v tiesni alebo za nápadne nevýhodných podmienok. Proti rozsudku okresného súdu podali sťažovatelia odvolanie. Rozsudkom krajského súdu sp. zn. 16 Co 120/2009 z 21. mája 2009 bol rozsudok okresného súdu potvrdený. Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia dovolanie, v ktorom namietali nesprávne právne posúdenie veci z hľadiska posúdenia platnosti kúpnej zmluvy a nevenovanie náležitej pozornosti navrhnutým dôkazom a vyhodnoteniu vykonaného dokazovania. Podľa názoru sťažovateľov rozhodnutia nižších súdov tak, čo sa týka posúdenia otázky tiesne a nevýhodných podmienok, ako aj námietky, že zmluva mala byť pod hrozbou absolútnej neplatnosti vložená do katastra nehnuteľností najneskôr 31. decembra 1995, sú v rozpore s bližšie neoznačeným nálezom ústavného súdu. Sťažovatelia považovali za nesporné, že

dovolacím dôvodom je nesprávne právne posúdenie veci zo strany nižších súdov, čím je naplnený dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 311/2009 z 31. marca 2010 bolo dovolanie odmietnuté. Najvyšší súd dospel k záveru, podľa ktorého namietané nevykonanie dôkazov nie je postupom, ktorým by sa účastníkovi odňala možnosť konať pred súdom, lebo rozhodovanie o tom, ktoré dôkazy budú vykonané, patrí výlučne súdu, a nie účastníkom konania. S otázkou vykonania dôkazov súvisí problematika ich vyhodnotenia, pričom nesprávne hodnotenie dokazovania nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania podľa § 237 Občianskeho súdneho poriadku. Hoci nesprávne právne posúdenie veci je dovolacím dôvodom, nezakladá prípustnosť dovolania, keďže nemá základ vo vade konania v zmysle § 237 Občianskeho súdneho poriadku, a nespôsobuje zmätočnosť rozhodnutia.

Podľa názoru sťažovateľov okresný súd a krajský súd im odňali právo na spravodlivé prerokovanie veci tým, že ju nesprávne právne posúdili, čím došlo k porušeniu čl. 6 dohovoru (sťažovatelia nesprávne uviedli čl. 6 ústavy, správne má byť dohovoru, pozn.). Zároveň najvyšší súd dovolanie odmietol aj z dôvodu, že nespĺňalo podmienky v zmysle § 237 Občianskeho súdneho poriadku, čo vraj vylučovalo jeho oprávnenie posúdiť, či konanie nebolo postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci [§ 241 ods. 2 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku]. Podľa názoru sťažovateľov takýmto postupom najvyššieho súdu došlo k porušeniu čl. 36 ústavy (správne má byť čl. 46, pozn.). Je to tak z dôvodu, že hoci zákon dáva možnosť zaoberať sa otázkou správnosti právneho posúdenia veci, najvyšší súd napriek tomu takýto postup výslovne odmietol, a tým sťažovateľom odňal ich právo na súdnu ochranu. Rozhodnutia všeobecných súdov zároveň zasiahli aj do základného práva sťažovateľov podľa čl. 20 ústavy.

Sťažovatelia navrhujú vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a dohovoru v konaniach vedených okresným súdom pod sp. zn. 12 C 268/2004, krajským súdom pod sp. zn. 16 Co 120/2009 a najvyšším súdom pod sp. zn. 2 Cdo 311/2009 s tým, aby boli rozsudky okresného súdu z 30. januára 2009, krajského súdu z 21. mája 2009 a uznesenie najvyššieho súdu z 31. marca 2010 zrušené a vec bola vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 16 Co 120/2009-154 z 21. mája 2009, ktorý si ústavný súd vyžiadal od právneho zástupcu sťažovateľov, vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 12 C 268/2004-127 z 30. januára 2009. Podľa názoru krajského súdu sa sťažovateľka domáhala určenia neplatnosti kúpnej zmluvy z 27. decembra 1988 a určenia svojho výlučného vlastníckeho práva. Sťažovateľ zase požadoval vydanie bezdôvodného obohatenia vo výške 13 362 Sk s prísl. Sťažovateľka v priebehu celého konania tvrdila, že predmetná kúpna zmluva je neplatná preto, že bola uzatvorená v tiesni a za nápadne nevýhodných podmienok. Treba poukázať na správnosť stanoviska žalovaných, podľa ktorého tieseň nezakladá neplatnosť právneho úkonu, je iba dôvodom na odstúpenie od právneho úkonu, pričom odstúpiť možno iba od zmluvy platnej. Navyše na určení neplatnosti zmluvy nemala sťažovateľka ani naliehavý právny záujem, lebo takýmto určením by nedošlo k spätnému zápisu jej vlastníckych práv. Keďže sťažovateľ sa domáha zaplata bezdôvodného obohatenia z titulu neexistencie nájmu, bolo možné vyriešiť otázku platnosti kúpnej zmluvy aj prejudiciálne. Preto je návrh sťažovateľov na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy nedôvodný. Pokiaľ ďalej sťažovateľka žiadala určiť, že je výlučnou vlastníčkou sporných nehnuteľností, keďže uzavretá kúpna zmluva je neplatná, mala uviesť, či ide o absolútnu alebo relatívnu neplatnosť. Neplatnosť odvodzovala z ustanovenia § 47 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého ak zákon ustanovuje, že k zmluve je potrebné rozhodnutie príslušného orgánu, je zmluva účinná týmto rozhodnutím. Ak sa do troch rokov od uzavretia zmluvy nepodal návrh na rozhodnutie, platí, že účastníci od zmluvy odstúpili. Toto ustanovenie teda nezakotvuje neplatnosť právneho úkonu, ale jeho zrušenie od počiatku odstúpením účastníkov od neho. Sťažovateľka však nepreukázala ani netvrdila, že by od spornej zmluvy jednostranne odstúpila. Z ustanovenia § 47 ods. 2 Občianskeho zákonníka odvodzovala iba neplatnosť zmluvy, avšak tento právny názor nebolo možné akceptovať vzhľadom na už uvedené. Je nepochybné, že sporný prevod bol prevodom do socialistického vlastníctva, ktorý podľa § 134 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení účinnom k 31. decembru 1988 nevyžadoval pre svoju účinnosť registráciu bývalým štátnym notárstvom. Preto sa zmluva stala platnou a účinnou jej uzavretím, keď došlo aj k nadobudnutiu vlastníckeho práva zo strany kupujúceho. Odvolacia námietka sťažovateľov, podľa ktorej s účinnosťou od 1. januára

1992 bolo potrebné všetky kúpne zmluvy o prevode nehnuteľností zapísať do katastra nehnuteľností, neobstojí. Okresný súd v danej veci správne aplikoval intertemporálne ustanovenie § 868 Občianskeho zákonníka účinné od 1. januára 1992, podľa ktorého vlastnícke vzťahy v tejto veci bolo potrebné posudzovať podľa práva účinného do 31. decembra 1991. Preto ani nebolo potrebné spornú zmluvu registrovať, resp. vložiť do katastra (povinnosť vkladu do katastra bola totiž zakotvená až od 1. januára 1993).

Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 311/2009 z 31. marca 2010 vyplýva, že ním bolo odmietnuté dovolanie sťažovateľov proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 16 Co 120/2009 z 21. mája 2009. Podľa názoru najvyššieho súdu v prerokovávanej veci smeruje dovolanie proti rozsudku, ktorým odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, pričom prípustnosť dovolania nevyslovil a nešlo ani o prípad, že by sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu, pretože dovolací súd v tejto veci dosiaľ nerozhodol. S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 druhej vety Občianskeho súdneho poriadku ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnuť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v ustanovení § 237 (či to už účastník namieta, alebo nie), najvyšší súd sa neobmedzil len na skúmanie podmienok prípustnosti dovolania podľa § 238 Občianskeho súdneho poriadku, ale sa zaoberal aj otázkou, či podané dovolanie nie je prípustné podľa ustanovenia § 237 Občianskeho súdneho poriadku. Najvyšší súd však existenciu žiadnej z väd uvedených v tomto ustanovení nezistil. Vzhľadom na námietky sťažovateľov týkajúce sa vykonaného dokazovania treba uviesť, že nevykonanie dôkazov podľa návrhov alebo predstáv účastníkov konania nie je postupom, ktorým by im súd odňal možnosť konať pred súdom, lebo rozhodovanie o tom, ktoré dôkazy budú vykonané, patrí výlučne súdu, a nie účastníkom konania. S otázkou vykonania dôkazov súvisí problematika ich vyhodnotenia, pričom nesprávne hodnotenie dokazovania (namietané sťažovateľmi) nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania podľa § 237 Občianskeho súdneho poriadku. Z obsahu dovolania možno vyvodiť, že sťažovatelia namietali nesprávne právne posúdenie veci [§ 241 ods. 2 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku]. Nesprávne právne posúdenie veci je nepochybne dovolacím dôvodom, nezakladá ale prípustnosť dovolania (nemá základ vo vade konania v zmysle § 237 Občianskeho súdneho poriadku a nespôsobuje zmätočnosť rozhodnutia). Aj keby toto tvrdenie sťažovateľov bolo opodstatnené, nezakladalo by

prípustnosť dovolania v zmysle § 237 Občianskeho súdneho poriadku. V dôsledku toho by posúdenie, či krajský súd použil správny právny predpis a či ho správne interpretoval alebo či zo správnych skutkových záverov vyvodil správne právne závery, prichádzalo do úvahy iba vtedy, keby dovolanie bolo procesne prípustné (o taký prípad však v danej veci nešlo). Obdobne to platí aj vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku, t. j. ak by konanie bolo postihnuté vadou, ktorá mala za následok nesprávne právne posúdenie veci. Keďže v danej veci dovolanie nebolo prípustné, najvyšší súd ho odmietol. Nezaoberal sa pritom otázkou správnosti napadnutého rozsudku krajského súdu.

Z rukou písanej poznámky na uznesení najvyššieho súdu vyplýva, že uznesenie bolo právnenému zástupcovi sťažovateľov doručené 14. mája 2010, keď predtým bol spis spolu s uznesením vrátený okresnému súdu z najvyššieho súdu 3. mája 2010, ako o tom svedčí dátumová pečiatka okresného súdu.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom

predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Na rozhodnutie o tej časti sťažnosti, ktorá smeruje proti konaniu vedenému okresným súdom pod sp. zn. 12 C 268/2004, nie je daná právomoc ústavného súdu.

Z už citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda len vtedy, ak takúto ochranu neposkytujú všeobecné súdy.

Proti rozsudku okresného súdu z 30. januára 2009 bolo prípustné odvolanie ako riadny opravný prostriedok, a preto právomoc poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľov mal krajský súd v odvolacom konaní. Tým je zároveň vylúčená právomoc ústavného súdu. Navyše treba dodať, že sťažovatelia možnosť podať odvolanie využili, a preto ich námietky posudzoval krajský súd v odvolacom konaní.

Odlišná je situácia týkajúca sa tej časti sťažnosti, ktorá smeruje proti konaniu vedenému krajským súdom pod sp. zn. 16 Co 120/2009 a najvyšším súdom pod sp. zn. 2 Cdo 311/2009. Podľa názoru ústavného súdu túto časť sťažnosti treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Tak s ohľadom na rozsudok krajského súdu č. k. 16 Co 120/2009-154 z 21. mája 2009, ako aj s ohľadom na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 311/2009 z 31. marca 2010 treba uviesť, že sťažovateľmi spochybňované právne posúdenie vecí nemožno z pohľadu ústavného súdu považovať ani za arbitrárne, ale ani za zjavne neodôvodnené. Niet preto ani dôvodu na to, aby ústavný súd do týchto záverov zasahoval.

Námietky sťažovateľov týkajúce sa neplatnosti spornej zmluvy boli krajským súdom odmietnuté na základe ucelených a presvedčivých argumentov, ktorých obsah plne zodpovedá zneniu a výkladu dotknutých ustanovení Občianskeho zákonníka. Na tomto závere nič nemení skutočnosť, že sťažovatelia majú na vec odlišný právny názor.

Podľa názoru sťažovateľov bolo povinnosťou najvyššieho súdu preskúmať správnosť právneho posúdenia vecí krajským súdom, resp. okresným súdom, a pokiaľ tak najvyšší súd neurobil, porušil tým označené práva sťažovateľov.

Ústavný súd považuje aj odôvodnenie uznesenia najvyššieho súdu za plne postačujúce a presvedčivé. Navyše treba konštatovať, že argumentácia zodpovedá dlhoročnej ustálenej praxi najvyššieho súdu v otázke prípustnosti dovolania smerujúceho proti potvrdzujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu.

Navyše je potrebné poznamenať, že sťažovatelia v podanom dovolaní prípustnosť dovolania pre niektorú z vád uvedených v ustanovení § 237 Občianskeho súdneho poriadku výslovne ani neuviedli. Dovolanie považovali za prípustné na základe argumentu, že nižšie súdy ich právnu vec nesprávne právne posúdili. V danej procesnej situácii však uvedená námietka prípustnosť dovolania nezakladá.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. septembra 2010